

2218

REPUBLIKĀNISKAIS PSIHONEIROLO -
ĢISKAIS ZĪDAIŅU NAMS
"MAJORI"

VĒSTURISKĀ IZZIŅA

FONDA Nr. 2218

1924.-1991.

1

Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrija
**REPUBLIKĀNISKAIS PSIHONEIROLOGISKAIS
ZĪDAIŅU NAMS "MAJORI"**

Vēsturiskā izziņa par 1924. – 1991.gadu.

I

1924.gada 24. februārī darbu uzsāka Tautas labklājības ministrijas otrā bērnu iestāde – Valsts Majoru bērnu nams. Tautas labklājības ministrija ieguva savā īpašumā bijušo barona Firksa muižu Majoros atpūtas sanatorijas ierīkošanai valsts darbiniekiem.

Bijušais īpašnieks divdesmitajos gados aizceļoja uz Vāciju. Ap 1910.gadu Ernsts Firkss uzbūvēja jaunu muižas ēku, vecās 1826.gadā būvētās vienkāršās koka ēkas vietā, kuras arhitekts bija Vilhelms Bokslafs. Muiža tika izmantota kā medību pils un vasarnīca. Ap muižu bija 2,2ha liels parks ar baseinu.

Sanatorija veiksmīgi darbojās vasaras sezonā, bet līdz ar rudens iestāšanos apsīka atpūsties gribētāju skaits. Nācās atzīt, ka šādas sanatorijas uzturēšana Majoru muižā ir nelietderīga.

Divdesmitajos gados sāka stipri vairoties atradeņu skaits. Toreizējais darba ministrs piekrita, ka turpināt sanatorijas uzturēšanu ir nelietderīgi un tanī vietā jāierīko nams bērniem, kuri izgājuši no zīdaiņu vecuma un nevar uzturēties pie vecākiem vai arī tikt novietoti citās valsts vai pašvaldību attiecīgās audzināšanas iestādēs. Pirmie bērni bija no Rīgas zīdaiņu nama vecumā no 1- 6 gadiem.

Iestādes vadošais mērķis bija – ne tikai gādāt par tajā ieplūstošo bērnu eksistenci, bet arī pēc iespējas mēģināt likt pamatus tam, lai no viņiem izveidotos dzīves spējīgi, sabiedrībai un valstij derīgi pilsoņi. Pirmajos desmit bērnu nama pastāvēšanas gados tur tika kopti un audzināti pavisam 934 bērni, to skaitā 190 atradeņi.

Bērnu uzņemšana iestādē, kā arī viņu izrakstīšana audzināšanai ģimenēs un adopcijai notika ar Tautas labklājības ministrijas Sociālās apgādības departamenta rīkojumu. Audzināšanā izdotie bērni palika stingrā pārraudzībā, ko veica Tautas labklājības ministrijas Sociālās apgādības departamenta ieceltie rajonu bērnu pārziņi. Vidējais audzēkņu skaits, kas uzturējies bērnu namā gada laikā 110 – 112.

Valsts Majoru bērnu nams veiksmīgi darbojās līdz otrā pasaules kara sākumam.

1940.gada jūnijā Latvijas Republikā mainījās politiskā vara un tā kļuva par Padomju Sociālistisko Republiku Savienības sastāvdaļu – Latvijas PSR.

1940.gada oktobrī nodibināja Latvijas PSR Veselības aizsardzības tautas komisariātu, kas darbojas 1940, 1944 – 1946 gadā. Valsts Majoru bērnu nams bija šī komisariāta (ministrijas) pakļautībā.

Vācu okupācijas periodā (1941 – 1944 gads) Latvijas PSR Veselības aizsardzības tautas komisariātu evakuēja uz Maskavu. Nav dokumentāli apstiprinātu ziņu par Valsts Majoru bērnu nama darbību vācu okupācijas laikā.

1944.gada 5. oktobrī Valsts Majoru bērnu namu evakuēja uz Vāciju. Ar preču kuģi “Miden Bremen” no Latvijas tika aizvesti 134 bērni un 4 cilvēki, kas viņus kopj. Viņu turpmākais ceļš bija ilgs un grūts, no vienas bēgļu nometnes uz otru, bez zālēm un pārtikas. Līdz tikai 1947.gadā viņi tika izmitināti trīs vietās – Rolstorfā, Missenē un Klinbergā. Šeit, pateicoties Britu Sarkanajam krustam, bērnu dzīves apstākļi beidzot uzlabojās.

Pēc otrā pasaules kara 1944.gada 17. oktobrī Latvijas PSR Veselības aizsardzības ministrijas Valsts Majoru bērnu nams atsāk savu darbību, komplektējot darbiniekus un uzņemot audzēkņus.

No 1990.gada 4.maija Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas Republikāniskais psihoneiroloģiskais zīdaiņu nams “Majori”.

Daudzkārt ir mainīts bērnu nama profils un arī tā nosaukums. Bērnu namā uzturas bērni vecumā no 1 – 4 gadiem, galvenokārt no sociāli nelabvēlīgām ģimenēm. Bērni ar garīgām un fiziskām problēmām – Dauna slimība, cerebrālā trieka, dažādi fiziski defekti. Apkalpojošais personāls svārstās ap 50 cilvēkiem – audzinātājas, auklītes, logopēdi, masieri, mūzikas audzinātājs, fizioterapeits, pavāri, veļas mazgātāji, dārziņš u.c..

Bērni tiek aprūpēti ne tikai miesīgi, bet arī tiek attīstīta viņu garīgā pasaule. Šiem bērniem katra jauna kustība, skaņa ir liels sasniegums. Tieši šeit bērni sāk izzināt pasauli, jo daudziem tās ir pirmās īstās mājas.

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas 1991.gada 12.jūnija rīkojumu Nr.125 “Par republikāniskā psihoneiroloģiskā zīdaiņu nama “Majori” likvidāciju” ar 1991.gada 15.augustu tiek likvidēts Republikāniskais psihoneiroloģiskais zīdaiņu nams “Majori” (40 gultas).

Pamatojoties uz Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas 1991.gada 12.jūnija rīkojumu Nr.126 “Par bērnu bāreņu un bez vecāku aizgādības palikušo bērnu rehabilitācijas nodaļas izveidošanu pie Republikāniskā psihoneiroloģiskā zīdaiņu nama” ar 1991.gada 15.augustu uz

likvidētā zīdaiņu nama "Majori" bāzes tiek izveidota rehabilitācijas nodaļa ar 40 gultām Republikāniskā zīdaiņu nama bērniem.

II

2000.gadā tika veikta 1991.gadā likvidētā Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas Republikāniskā psihoneiroloģiskā zīdaiņu nama "Majori" bērnu personīgo lietu pārbaude, pēc iestādē sastādītā bērnu personīgo lietu apraksta Nr.2, lai nodotu lietas Latvijas Valsts arhīvā.

Bērnu personīgo lietu aprakstā Nr.2 iekļautas lietas par 1924. – 1991.gadu. Pārbaudē tika konstatēts, ka arhīva fonda dokumentu vērtības ekspertīze, lietu noformēšana un lietu aprakstu sastādīšana notikusi vairākkārt, izmantojot dažādus lietu sistematizācijas principus.

1974.gadā tika sastādīts Bērnu personīgo lietu apraksts Nr.2 par 1924. – 1971.gadu. Aprakstā bērnu personīgas lietas kārtotas alfabētiskā kārtībā, neatkarīgi no bērna izrakstīšanas (no bērnu nama) gada. Nav norādīts bērna izrakstīšanas no bērnu nama datums, kā arī iemesls. Aprakstā parādās daudz neprecizitāšu vārdu un uzvārdu rakstībā, tāpēc sistematizācija ir nedaudz nosacīta.

Lietās Nr.28, 146, 174, 396, 402, 413, 494, 682, 923, 951, 957, 1098, 1146, 1149, 1179, 1674, 1676, 1714, 1826, 1850, 1928, 2018, 2104, 2282, 2389, 2508, 2588, 2709, 2715, 2732, 2784 iekļautas vairāku bērnu personīgās lietas (māsas un brāļi). Aprakstā kļūdaini ievietotas 18 personālsastāva lietas, kas, pārbaudot, izslēgtas no apraksta, tādejādi veidojot izlaistos numurus.

1982.gadā tika sastādīts Bērnu personīgo lietu apraksts Nr.2 par 1972. – 1981.gadu (turpinājums). Aprakstā bērnu personīgas lietas kārtotas alfabētiskā kārtībā, neatkarīgi no bērna izrakstīšanas (no bērnu nama) gada. Nav norādīts bērna izrakstīšanas no bērnu nama datums, kā arī iemesls. Aprakstā bērnu personīgas lietas no Nr.2927 – 3656 kārtotas pēc slāvu alfabēta un apraksts sastādīts krievu valodā. Lietās nav veikta dokumentu sistematizācija un dokumenti tajās iešūti ar trīs dūrieniem, nav veikta lapu numerācija un sastādīts apliecinājuma ieraksts. Aploksnēs bez numurēšanas ievietotas bērnu dzimšanas apliecības.

Apraksta Nr.2 turpinājumā par 1982. – 1991. gadu bērnu personīgās lietas kārtotas alfabētiski, pēc izrakstīšanas gadiem, nenorādot izrakstīšanas iemeslu.

Dokumentu fiziskais stāvoklis lietās apmierinošs. Lietas, kas veidotas divdesmitajos un trīsdesmitajos gados, cietušas no grauzējiem.

2000.gadā uz Bērnu personīgo lietu apraksta Nr.2 turpinājumu par 1924. – 1991.gadu bāzes tika veidots Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas Republikāniskā psihoneiroloģiskā zīdaiņu nama “Majori” Bērnu personīgo lietu apraksts Nr.2 par 1924.- 1991.gadu, norādot bērnu izrakstīšanas gadus no bērnu nama un izrakstīšanas iemeslu. Lietu sistematizācija aprakstā atstāta iepriekšējā. Aprakstā iekļautas lietas, kas palikušas neuzskaitītas iepriekšējās arhīva dokumentu pārbaudēs, piešķirot tām litera numurus.

Sastādot aprakstu konstatēts, ka trūkst lietas Nr.943, 2887, 3828 par ko sastādīts akts par iztrūkstošajiem dokumentiem Nr.1.

Pēc Republikāniskā psihoneiroloģiskā zīdaiņu nama “Majori” likvidācijas, bērnu bāreņu aprūpes centram “Rīga” netika nodotas bērnu personīgās lietas. Nav saglabājušās augstākstāvošās iestādes rīkojumu kopijas par bērnu nama nosaukuma maiņu dažādos laika posmos, tāpēc ziņas vēsturiskajā izziņā nav precīzas. Ņemot vērā iepriekš minēto, bērnu bāreņu aprūpes centra “Rīga” vadība neuzņemas atbildību par lietu stāvokli un sakārtotību.

Veicot likvidētā Republikāniskā psihoneiroloģiskā zīdaiņu nama “Majori” dokumentu sastāva apsekošanu, tika konstatēts, ka saglabājušies ir tikai personālsastāva un grāmatvedības dokumenti. Minētie dokumenti nodoti glabāšanā Personāla dokumentu valsts arhīvā.

Bērnu bāreņu aprūpes centra “Rīga”
direktore

I. Paudere

20.12.2000.

Latvijas Republikas Veselības aizsardzības ministrijas Republikāniskais
psihoneiroloģiskais zīdaiņu nams „Majori”

**Vēsturiskās izziņas papildinājums
par 1937. – 1949. gadu**

II

Pamatojoties uz 2014. gada 20. maija aktu Nr. 2/33, Ārlietu ministrijas Dokumentācijas pārvaldības departamenta Ārlietu dienesta vēstures un diplomātisko dokumentu nodaļa nodeva un LNA Latvijas Valsts arhīvs fondā Nr.2218 pieņēma valsts glabāšanā neaprašītā veidā Valsts Majoru bērnu nama māšu grāmatas un bērnu grāmatas – 2 lietas par 1939. – 1949. gadu.

2014. gada maijā tika veikta dokumentu izvērtēšana un aprakstīšana, kuras rezultātā konstatēts, ka lietās ir dokumenti arī par 1937. gadu. Lietās atradās arī fonda Nr.979 „Latvijas Republikas Labklājības ministrijas Sociālās palīdzības departamenta Bērnu bāreņu aprūpes centrs „Rīga”” dokumenti.

Darba rezultātā sastādīts *pastāvīgi glabājamo lietu apraksta Nr.2 papildinājums* par 1937. – 1949. gadu ar Valsts Majoru Bērnu nama bērnu reģistrācijas grāmatu, Valsts Majoru Bērnu nama audzēknes Nadeždas Aržanikas audzēknes kartiņu un dokumentiem par bērnu un to audzinātāju atrašanos Vācijā. Saglabāts dokumentos esošais Bērnu nama oriģinālais nosaukums.

Lietās saglabāta dokumentu oriģinālā kārtība, lietas aprakstā sistematizētas pēc hronoloģiskā principa. Dokumentu fiziskais stāvoklis apmierinošs.

Vēsturiskās izziņas papildinājumu sastādīja:

LNA LVA galvenā arhiviste

B. Stoķe

B. Stoķe

~~Šinī lietā 4 (četrās)
numurētas lapas
2001 g. « 19 » MARTS
LVA arhivists VAD. ARH. J. ŽGUNA~~

Šinī lietā 5 (piecas)
numurētas lapas
2014. g. « 9. » jūlijs
LVA arhivists [Signature]